

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'היו כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת בהר

- ב -

אמנם יעוי' במש"כ הנצי"ב בשו"ת 'משיב דבר' (ח"ב סי' ג), שכל דברי הרמ"א הנ"ל שהבן אי"צ לשמוע לאב בענין זיווג, זהו רק באופן שאין בנישואיו לאשה שחפץ בה בזיון לאב, אך בגוונא שעיי' נישואיו לאשה שחפץ בה יגרם בזיון לאב, אסור לבן לישא אותה, משום שזהו בכלל ארור מקלה אביו ואימו, וזה לא הותר לבן לגרום לאביו בזיון, עיי"ש.

ומעתה שוב צ"ע כיצד הותר לרחל להינשא לעקיבא שהי' אז ע"ה, והרי הדבר גרם לבזיון גדול לאביה שהי' עשיר מופלג ונכבד מאוד, ולא הי' ראוי לו לפי כבודו שבינתו תינשא לע"ה, וא"כ לדברי הנצי"ב הנ"ל שוב צ"ע, כיצד הותר לרחל להינשא לעקיבא ולגרום בזה בזיון לאביה.

- ג -

והנה ידוע המעשה שמספרים, שפעם אחת האבן עזרא חלה בעיניו, והלך לרמב"ם שהי' רופא בכדי שירפאנו, ויהי כראות הרמב"ם את האבן עזרא, ציווה למשרתיו לקחת את האבן עזרא ולכלוא אותו בתוך דיר העיזים, ולהושיבו יחד עם העיזים בתוך כל הטינופת המצוייה שם.

והאבן עזרא לא הבין על מה ולמה הגיע לו כזאת, ומרוב צער על מצבו העגום שנכלא יחד עם העיזים במקום הטינופת שלהם למשך זמן לא ידוע על לא עוול בכפר, החל לבכות בבכייה גדולה במשך זמן רב עד למאוד.

והנה לאחר שהאבן עזרא בכה זמן רב בבכייה רבה עד למאוד, שבו המשרתים והוציאו את האבן עזרא מדר העיזים והביאוהו לפני הרמב"ם, וכראות הרמב"ם את האבן עזרא בירך הרמב"ם 'ברוך רופא חולים'.

ואמרו הרמב"ם לאבן עזרא, שהסיבה לכך שציווה להכניסו לדיר העיזים הייתה משום שהוא ראה שהרפואה היחידה לחולי העינים שלו הינה רק עיי' כך שהאבן עזרא ישטוף את עיניו עם דמעות במשך זמן רב, ולא הייתה לרמב"ם שום דרך אחרת להצליח לגרום לאבן עזרא להוריד דמעות במשך זמן כה רב, אלא רק עיי' הכנסת האבן עזרא לדיר העיזים, וכפי שאכן קרה שהאבן עזרא באמת התרפא עיי' בכייתו הרבה שבכה שם.

[ואמנם יש גירסאות שונות בסיפור המעשה הנ"ל, אך כיון שלא מצאתי עדיין את המקור הקדום של המעשה הנ"ל, הבאתי את הגירסא המפורסמת יותר].

בין פסח לעצרת מתו תלמידי רבי עקיבא, - וידוע מה דאיתא בכתובות (סב:), שר"ע הי' בתחילה רועה צאנו של בן כלבא שבוע, וכאשר ביתו של כלבא שבוע ראתה שהוא צנוע ומעלי, שאלה אותו האם כאשר היא תתקדש לו הוא ילך ללמוד תורה, והשיב לה עקיבא כן'.

ואכן היא התקדשה לו בצינעא, ושלחה אותו ללמוד תורה, - וכאשר אביה שמע שביתו התקדשה לרועה צאנו עקיבא, הוא הוציא אותה מביתו והדיר אותה הנאה מנכסיו, - יעוי"ש כל המעשה.

ולכא"ו צ"ע טובא בזה, מדוע רחל ביתו של כלבא שבוע ראתה לנכון להתקדש בצינעא לעקיבא כנגד רצון אביה, והרי אביה העשיר הגדול בודאי הי' דואג לה לשידוך ראוי והגון עם חתן בן תורה מופלג, - וא"כ צ"ב מדוע התקדשה לעקיבא בצינעא, אע"פ שהדבר ציער והכעיס את אביה כ"כ, עד כדי שהדיר אותה הנאה מנכסיו.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה קיי"ל ברמ"א (יו"ד סי' רמ, כה) וז"ל 'אם האב מוחה בבן לישא איזה אשה שיחפץ בה הבן, אי"צ לשמוע אל האב' עכ"ל, - וברמ"א לא נזכר האם הדין הזה הוא גם בבת, והאם גם היא אינה צריכה לשמוע לאביה בענייני שידוכיה, ויכולה להשתדך עם איזה איש שתחפץ אף כאשר אביה מוחה בה.

אמנם יעוי' בשו"ת 'נודע ביהודה' (מהדו"ת אהע"ז סי' מה) שכתב בסוף דבריו וז"ל, 'בעסק זיווגא פשיטא שאין חילוק בין בת לבן, ואי"צ לשמוע דברי האב אם הוא נגד רצונה' עכ"ל, - ועיי' בשכנה"ג (יו"ד סי' רמ, כט), ובשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ד סי' קכד) וביקובץ תשובות' (להגר"שי"א זצ"ל, ח"ג סי' קמג).

[וזהו דלא כדברי הבא"ח בשו"ת 'תורה לשמה' (סי' רסו), שכתב שאם אב ציווה לביתו שלא להינשא כלל לאיש, הבת חייבת לשמוע בקולו משום כיבוד אב, כיון שאינה מחוייבת בפרו ורבו, - ורק אם חוששת שהדבר יגרום לה לחטא, תוכל להינשא כנגד דעת אביה, עיי"ש].

ומעתה י"ל דביתו של כלבא שבוע הייתה אישה חכמה ומשכלת, וראתה בחכמתה שבכוחות ובמידות הטמונים בעקיבא רועה הצאן הוא יכול להיות גדול הדור ממש בתורתו ובמידותיו, ולכן חפצה להינשא לו ולסיעו לגדול בתורה, וכפי שהבאנו לעיל דמותו לבת להינשא למי שתחפץ אף כנגד דעת אביה, כדברי הרמ"א והנוב"י הנ"ל.

האב כעת, - (ואולי יש מקום לדחוק וליישב, שצריך שלבסוף האב יבין עוד בחיי חיותו שהדבר נעשה לטובתו, ולא מהני מה שיבין זאת רק בעוה"ב, ועיי בזה).

אמנם יש לדחות שאין ראייה מהתם, כיון שמבואר בעירובין (ט). שפושעי עכו"ם אפי' על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה (ועיי' במהרש"א שם, ובגמ' גיטין נז.), וא"כ נמצא שלבן הרשע הי' עתיד גם בעוה"ב להחשיב את מעשה גניבת התרפים כצער ורעה עבורו, ואין ראייה מהתם לאופן כזה שהאב עתיד להבין במשך הזמן, שהדבר שהבן עשה הי' באמת דבר טוב עבורו ולא דבר רע, (ויש לדחות עוד את הראייה מהתם עיי' דרכים נוספות שנאמרו לבאר, מדוע רחל נענשה שם אע"פ שהתכוונה לטובה, ואכמ"ל).

- ז -

והנה בעצם מה שביארנו לעיל, שהי' מותר לרחל להתקדש לעקיבא אע"פ שהדבר גרם בזיון לאביה, עיי' מה שדימינו זאת למעשה של הרמב"ם והאבן עזרא הנ"ל, יש לדחות מכמה צדדים שאליבא דאמת אין ראייה מהמעשה של הרמב"ם למעשה של רחל אשת ר"ע, וכדלהלן.

א. יש לחלק שלגבי כלבא שבוע שחיוו היו שלווים ורגועים, והוא לא הי' נתון בצרה, אין לנו ראייה לומר שאנן סהדי שאדם שחי בשלווה יסכים לחיות בצער כ"ד שנים, עד שיתברר לו שהוא זכה בחתן גדול הדור, - כיון שישנם אנשים שמנדיפים לחיות חיים רגועים ושלווים בלא צער בתחילה ובלא שמחה לבסוף.

ומשא"כ לגבי האבן עזרא שהי' נתון בצרה מחמת החולי בעיניו, שלגביו הי' אגן סהדי שודאי ירצה לסבול מעט בכדי להתרפא ממחלתו, וא"כ אין ראייה מהתם למעשה של רחל ור"ע.

ב. ועוד יש לחלק, שלגבי האבן עזרא שבא בעצמו לבקש מהרמב"ם שירפאנו, ואע"פ שידע שישנן רפואות שדרך הריפוי שלהן כואבת מאוד, דמ"מ על דעת כן בא להתרפאות, ומשום הכי הותר לרמב"ם לגרום לרפואתו גם בדרך של צער ומכאוב כפי הבנתו, - ומשא"כ לגבי כלבא שבוע שלא ביקש מרחל שתלך להינשא לאיש באופן שהדבר יצער אותו, דאין ראייה לזה כלל מהמעשה של הרמב"ם.

ג. ועוד יש לחלק, עיי' מה דקיי"ל בשו"ע (או"ח סי' שכת, ט) שהחושש בעינו ויש בו ציר, מחללין עליו את השבת משום דיש בזה סכנת נפשות, וא"כ אולי גם בחולי עיניים של האבן עזרא הי' עלול להגיע לסכנת נפשות, ולכן הותר לרמב"ם לפגוע בו ולבזות אותו משום שהוי לצורך פיקו"י, ולפ"י אין ראייה מהתם לשאר דוכתי שלא עסקין בפיקו"י.

ואמנם אע"פ שכאמור אין ראייה מהמעשה של הרמב"ם לגבי המעשה של רחל ור"ע, אך מ"מ ודאי שרחל נהגה בקידושיה כפי הראוי עיי' ד"ת, וגם שיבחוה על זה כידוע, ויתכן שהביאור בזה כפי שכתבנו לעיל, שהאמת היא שכבר בשעת הקידושין הדבר לא הי' מוגדר כלל כמעשה של בזיון לאביה, ולכן הותר לה הדבר וכנ"ל, ויל"פ.

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

חברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, עיי' שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

ולכאו' צ"ב בזה, כיצד הותר לרמב"ם לפגוע ולבזות את האבן עזרא במה שציווה בתחילה לכלוא אותו בדיר העיזים, והרי אסור לאדם לפגוע ולבזות את חבירו, - ובנוסף לזה יש עוד איסור גדול יותר לפגוע ולבזות חכם, שיש בזה בזיון לכבוד התורה, וא"כ צ"ב כיצד הותר לרמב"ם לפגוע ולבזות את האבן עזרא.

ויש מקום לבאר בזה, שכיון שהי' ברור לרמב"ם שהאבן עזרא ישמח בעתיד מאוד ממה שעבר עליו בדיר העיזים, שהרי אח"כ יתברר לו שעי"ז התרפא מהחולי בעיניו, לכן הותר לרמב"ם לפגוע בו ולבזות אותו עיי' כליאתו בדיר העיזים, **משום שכבר כעת הדבר אינו מוגדר כלל כמעשה של בזיון ופגיעה באבן עזרא**, שהרי לבסוף עתיד להתברר שהאבן עזרא בעצמו היה רוצה מאוד לקבל את הצער הזה בשביל להתרפא מהחולי בעיניו.

- ה -

ומעתה לפ"י יש מקום ליישב נמי בנידו"ד, שמה שהותר לרחל להינשא לעקיבא שהי' אז ע"ה, אע"פ שהדבר גרם לכאו' לבזיון גדול לאביה, זהו משום שרחל הכירה היטב את כוחותיה ואת כוחותיו של עקיבא, והי' ברור לה לחלוטין שכאשר הוא ילך ללמוד תורה, הוא עתיד להיות גדול בתורה.

וא"כ הי' ברור לרחל שבעצם אין שום בזיון להינשא כעת לחתן כזה שעתיד ברבות הימים להיהפך להיות גדול הדור, וכל הסיבה שאביה החשיב את קידושיה לעקיבא כבזיון גדול עבורו, זהו רק משום שאביה בעצמו לא הכיר בכוחותיהם הגדולים של ר"ע ורחל, והוא לא ידע שבעצם הוא זוכה כעת בחתן שעתיד להיות גדול הדור.

ואכן מובא בגמ' (שם סג), שכאשר נודע לכלבא שבוע שהוא זכה בחתן שנהי' לגדול הדור, הוא עמד ונתן לו חצי ממונו (לאחר שהותר נדרו), והיינו שלבסוף הוא שמח מאוד שהוא זכה לחתן גדול בתורה כר"ע, וא"כ נמצא שכבר בשעה שרחל התקדשה לעקיבא, בעצם באמת לא הי' אז שום בזיון בקידושין האלו למי שהשכיל לדעת ולראות את העתיד.

ולכן י"ל דהותר לרחל להינשא לעקיבא אע"פ שכביכול הדבר גרם לבזיון לאביה, **משום שהאמת היא שכבר בשעת הקידושין הדבר לא הי' מוגדר כלל כמעשה של בזיון לאביה**, אלא האמת היא שכבר אז למי שהשכיל הי' ברור לחלוטין שסוף הכבוד לבוא.

[והדברים מבוארים מתוך דברי התוס' (שם בד"ה אדעתא) שביאר, שר"ע פתח לכלבא שבוע פתח להתיר נדרו ושאלו 'אדעתא דגברא רבה מי נדרתי', ואע"פ שאין פותחין בנולד, דמ"מ הכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, **ודרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול**, עיי"ש ואכמ"ל].

- ו -

והנה ידוע מש"כ בזהר הקי', שרחל אמנו ע"ה נענשה על מה שציערה את לבן אביה בגניבת התרפים, ולכן מתה ולא זכתה לגדל את בנימין, ואע"פ שבעצם התכוונה לטובה להפרישו מעי"ז, והובאו דבריו בשיורי ברכה' (וי"ד סי' רמא, ד).

ומבואר בזה, שאע"פ שבעצם רחל עשתה ללבן טובה גדולה בזה שהפרישה אותו קצת מהעי"ז, אך מ"מ כיון שאביה לבן הרשע לא החשיב את זה כטובה אלא כרעה, לכן היא נענשה עי"ז, - **וא"כ לכאו' יש מקום להוכיח מזה, שאסור לגרום לאב צער אע"פ שהאב טועה כעת ובאמת הבן גורם לאב טובה ולא רעה**, - ולכן לא הועיל בזה מה שהי' ידוע לרחל אמנו כעת, שבעתיד כאשר לבן יגיע לעוה"ב הוא יבין למפרע שהיא גרמה לו טובה ולא רעה בגניבת התרפים.

וא"כ נמצא מבואר בזה דלא ככל מה שהעלינו לעיל שהצער והבזיון נקבעים לפי האמת ולא לפי מה שנראה בעיני